

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ
«БЕЙТ-ХАНА»**

Кафедра природничо-наукової підготовки

«Етноконфліктологія»
(назва навчальної дисципліни)

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

підготовки

магістрів

(назва рівня вищої освіти)

галузі знань

05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності

053 Психологія

(код і найменування спеціальності)

Робоча програма навчальної дисципліни «Етноконфліктологія» спеціальності 053 Психологія освітньо-професійної програми магістрів для здобувачів вищої освіти VI курсу.

Розробник:

Первий Віктор Станіславович, доктор медичних наук, професор кафедри природничо-наукової підготовки

(вказати ІПБ авторів, їхні посади, наукові ступені та інші звання)

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри природничо-наукової підготовки

Протокол від «28» серпня 2020 року № 01

Зав. кафедри

(підпис)

А. О. Теплицька
(прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «___» _____ 20__ року

Гарант освітньої програми

(підпис)

О. С. Самоїлов
(прізвище та ініціали)

Робоча програма перевірена навчально-методичним відділом «31» серпня 2020 року

Завідувач навчально-методичного відділу

(підпис)

І. В. Зеркаль
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисциплін за формами навчання	
	Денна	Заочна
Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)		
Мова викладання	українська	
Передумови вивчення навчальної дисципліни (які дисципліни мають передувати вивченню)	ВДФ 3. 01 Конфліктологія	
Курс	6	
Семестр	III	
Загальний обсяг годин / кредитів	120 год. / 4 кредити	
Кількість змістовних модулів	2	
Годин на аудиторне вивчення	40	
Годин на самостійне вивчення	80	
Форма підсумкового контролю	екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Етноконфліктологія» є вивчення і систематизація досягнень вітчизняних і зарубіжних досліджень у галузі етноконфліктології; формування світоглядних компетенцій крос-культурального психолога, які є пріоритетними в системі соціально-психологічної допомоги особам з порушеннями комунікацій в соціально-культуральній сфері, що відповідають сучасним гуманістичним тенденціям і державній політиці Української держави.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни «Етноконфліктологія» є:

- ознайомлення здобувачів другого магістерського рівня з історичними етапами становлення психології міжкультурної комунікації;
- оволодіти основними категоріями та поняттями психології міжкультурної комунікації;
- вивчення фундаментальних понять проявів взаємовідносин представників різних культурних спільнот;
- узагальнення основних міжкультурних дисфункцій;
- розгляд уявлень про міжкультурні стосунки;
- сприяти вирішенню питань побудови та організації міжособистісної взаємодії в різних культурних спільнотах;
- ознайомлення з особливостями комунікацій осіб різних культурних спільнот.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Етноконфліктологія» забезпечує набуття здобувачами освіти ряду **компетентностей**.

Компетентності, що формуються:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

СК 1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та/або практики.

СК 4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгові, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК 6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК 7. Здатність ухвалювати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК 8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК 9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СФК 1. Здатність до усвідомлення сутності існуючих психологічних проблем завдяки упредметненню об'єкту осмислення на метапрадигмальному рівні та його розуміння в новій інтегрально-методологічній якості.

СФК 2. Здатність до реалізації психологічної діяльності в етнічному та мультикультурному середовищі.

СФК 3. Здатність до: подолання труднощів міжкультурної взаємодії та медіації конфліктних ситуацій; встановлення причин кроскультурних та етнічних конфліктів, прогнозування ефективності стратегій управління етнічним конфліктом; розробки стратегій подолання перешкод та застосування їх в практиці ділового міжнаціонального спілкування.

Програмні результати навчання:

ПРН 9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

СПРН 5. Використовувати професійні знання з метою розв'язання суперечливих питань у спілкуванні з аудиторіями різних рівнів культури інтересів цінностей та переконань.

СПРН 6. Здійснювати психологічну діяльність використовуючи знання етики юдаїзму, зокрема під час вирішення конфліктів, психологічному консультуванні та психотерапевтичній роботі із представниками єврейського етносу.

У результаті вивчення дисципліни «Етноконфліктологія» студенти повинні **знати:**

- основні концептуальні підходи в етноконфліктології;
- основні сучасні теорії етноконфлікту;
- сутність і складові етноконфлікту;
- типологію етноконфлікту;
- причини виникнення і розвитку етноконфлікту;
- особливості етноконфлікту у різних сферах соціального життя.

Уміти:

- аналізувати етноконфлікт з позицій сучасної конфліктології;
- мати навички запобігання етноконфліктам і конструктивного їх розв'язання в основних сферах життєдіяльності людини.

4. Зміст програми навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Загальні питання етнічної та кроскультуральної психології.

Тема 1. Методологія і методика дослідження конфліктів.

Методологічні та організаційно-методичні основи дослідження конфліктів. Етапи аналізу конфлікту. Методи дослідження конфліктів. Експеримент. Методи вивчення конфліктності особистості.

Тема 2. Основні технології вирішення конфліктів.

Технології вирішення і врегулювання конфліктів. Базові основи консенсусу. Юридичні способи врегулювання конфліктів.

Тема 3. Етнонаціональний конфлікт і його специфіка.

Етноконфліктологія як наука. Поняття етносу і нації. Структура і зміст етнонаціональних конфліктів. Боротьба за ресурси, власність і екологію. Прагнення до зміни статусу місцевих еліт. Зміна системи розподілу праці. Динаміка і типологія етнонаціональних конфліктів. Форми перебігу і способи врегулювання етнонаціональних конфліктів. Правові основи попередження і вирішення етнонаціональних конфліктів в Україні.

Тема 4. Релігійні конфлікти й основні шляхи їх вирішення.

Конфліктологія релігії в умовах глобалізації суспільств. Міжконфесійні відносини та релігія як джерело конфлікту. Зміст, причини і структура релігійних конфліктів. Типологія релігійних конфліктів і шляхи їх врегулювання.

Тема 5. Політичний конфлікт.

Суть і зміст політичного конфлікту. Типологія конфліктів у сфері політики. Протестні форми політичного конфлікту. Сучасні технології запобігання і вирішення політичних конфліктів.

Змістовий модуль 2.

Прикладні аспекти етнічної та кроскультуральної психології.

Тема 6. Етнополітичний конфлікт і етнополітична мобілізація.

Особливості виникнення, типологізація та динаміка етнополітичного конфлікту. Етнополітична мобілізація. Етапи етнополітичної мобілізації. "Зовнішні ресурси" етнополітичної мобілізації.

Тема 7. Виникнення та шляхи врегулювання етнічних конфліктів.

Теорії виникнення етнічних конфліктів. Види і стадії етнічних конфліктів. Чинники та шляхи врегулювання етнічних конфліктів.

Тема 8. Націоналізм - поліваріантний і амбівалентний феномен.

Виникнення та динаміка націоналізму. Прояви націоналізму. Шляхи ліквідації націоналістичних тенденцій.

Тема 9. Мінливість історичних форм націоналізму: основні етапи еволюції.

Ліберальний націоналізм. Лінгвістичний націоналізм. Етнічний націоналізм. Інтегруючий націоналізм. Роз'єднуючий націоналізм. Агресивний націоналізм. Сучасний націоналізм.

Тема 10. Принцип самовизначення і захист прав національних меншин: теоретичні дискусії і практичні проблеми.

Принцип самовизначення національних меншин. Проблема захисту прав національних меншин. Проблеми етнофедералізма.

**Підсумковий модульний контроль
Екзамен**

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	лекції	практ. заняття	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Загальні питання етноконфліктології.				
1. Методологія і методика дослідження конфліктів	4	2	2	
2. Основні технології вирішення конфліктів	12	2	2	8
3. Етнонаціональний конфлікт і його специфіка	12	2	2	8
4. Релігійні конфлікти й основні шляхи їх вирішення	12	2	2	8
5. Політичний конфлікт	12	2	2	8
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти етноконфліктології.				
6. Етнополітичний конфлікт і етнополітична мобілізація	10	2		8
7. Виникнення та шляхи врегулювання етнічних конфліктів	12	2	2	8
8. Націоналізм - поліваріантний і амбівалентний феномен	12	2	2	8
9. Мінливість історичних форм націоналізму: основні етапи еволюції	4	2	2	
10. Принцип самовизначення і захист прав національних меншин	10	2		8

меншин: теоретичні дискусії і практичні проблеми				
11. Етнопсихологічні аспекти націоналізму	10		2	8
12. Етнопсихологічні аспекти антисемітизму	10		2	8
Усього	120	20	20	80

6. Теми лекцій

№№ п/п	Тема	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Загальні питання етноконфліктології.		
1.	Методологія і методика дослідження конфліктів	2
2.	Основні технології вирішення конфліктів	2
3.	Етнонаціональний конфлікт і його специфіка	2
4.	Релігійні конфлікти й основні шляхи їх вирішення	2
5.	Політичний конфлікт	2
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти етноконфліктології.		
6.	Етнополітичний конфлікт і етнополітична мобілізація	2
7.	Виникнення та шляхи врегулювання етнічних конфліктів	2
8.	Націоналізм – поліваріантний і амбівалентний феномен	2
9.	Мінливість історичних форм націоналізму: основні етапи еволюції	2
10.	Принцип самовизначення і захист прав національних меншин: теоретичні дискусії і практичні проблеми	2
Разом		20

7. Теми практичних занять

№№ п/п	Тема	Кількість годин
1.	Основні види етнічних конфліктів	2
2.	Етнічні конфлікти: стадії їх розвитку і можливі способи врегулювання	2
3.	Етнокультурна мотивація «вибуху» етнічності в світі	2
4.	Етнічна стереотипізація	2
5.	Міжнаціональні відносини і конфлікти на пострадянському просторі	2
6.	Культурні, ментальні та соціально-психологічні передумови використання інтегрального способу розв'язання етнонаціональних конфліктів	2
7.	Етнопсихологічні аспекти націоналізму	2
8.	Етнопсихологічні аспекти антисемітизму	2
9.	Мультикультуралізм і криза національної ідентичності	2
10.	Етноцентризм і толерантність в національно-етнічних відносинах	2
Разом		20

8. Самостійна робота

№№ п/п	Тема	Кількість годин
1.	Основні тенденції та напрямки розвитку сучасної етноконфліктології	8
2.	Відродження етнічності як одна з рис сучасного розвитку людства	8
3.	Механізми психологічного захисту етносу	8
4.	Суперечливість етнічних процесів в сучасному світі	8
5.	Динаміка і типологія етнічних конфліктів	8
6.	Форми, способи та основні моделі врегулювання етнічних конфліктів	8
7.	Етнопсихологічні аспекти націоналізму	8
8.	Етнопсихологічні аспекти антисемітизму	8
9.	Глобалізація, збереження демократії і майбутнє національної держави	8
10.	Етноцентризм і толерантність в національно-етнічних відносинах	8
Разом		80

9. Індивідуальні навчально-дослідні та науково-дослідні завдання.

Передбачається вивчення додаткових питань для самостійного опрацювання, які не входять до плану аудиторних занять і забезпечують поглиблене вивчення студентами тем в процесі підготовки до практичних занять.

1. Основні тенденції та напрямки розвитку сучасної етноконфліктології.
2. Основні прояви «вибуху етнічності» на пострадянському просторі.
3. Етнічні експектації і нормативна поведінка.
4. Етнічні чинники розвитку особистості.
5. Проблеми патріотичного і інтернаціонального виховання.
6. Динаміка етнічних конфліктів.
7. Стратегії і методи врегулювання етнічних конфліктів.
8. Особливості консультування представників ЗМІ за способами подачі інформації та особливостям висвітлення етнічних конфліктів.
9. Профілактика етнічних конфліктів.
10. Етнокультурна адаптація в іншокультурному середовищі.
11. Роль міжнародного права і організацій у врегулюванні етнічних конфліктів.
12. Специфіка етносоціальних процесів в розвинених, постколоніальних і постсоціалістичних державах.
13. Етнопсихологічні аспекти антисемітизму.
14. Етнопсихологічні аспекти націоналізму.
15. Принцип самовизначення і захист прав національних меншин.

10. Методи навчання

У процесі викладання дисципліни застосовуються різні методи навчання:

- ✓ за домінуючими засобами навчання: вербальні, наочні;
- ✓ в залежності від основних дидактичних завдань: отримання нових знань, формування вмій та навичок, перевірки й оцінки знань, а також
- ✓ усне обговорення питань теми із залученням більшої частини студентів групи;
- ✓ бліц-опитування;
- ✓ дискусії з проблемних ситуацій;
- ✓ реферативні виступи;
- ✓ тестування в письмовій формі;
- ✓ виконання письмових завдань тощо.

Результат самостійної позааудиторної роботи студента відтворюється у формі представлення стендових доповідей або захисту реферативних робіт.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою.

Кількість балів за дисципліну розглядається як сумарний бал, що включає поточну успішність, додаткові бали за виконання індивідуальної роботи.

Методи навчання відповідно до програмних результатів:

ПРН 9 – лекція; аналіз виробничих ситуацій, тренування, індивідуальні роботи, виконання психодіагностичних завдань, зокрема, психологічних тестів; виконання психологічних завдань, вправи; навчально-рольові сценарії та діалоги між учасниками групи, «акваріум»; презентація;

СПРН 5 – розповідь, бесіда, обговорення; моделювання психологічного експерименту, виконання психодіагностичних завдань, зокрема, психологічних тестів; виконання психологічних завдань, вправи, групові дискусії, дидактичні та ділові ігри, що імітують досліджувані процеси; рольові, ділові, дидактичні ігри;

СПРН 6 – лекція (інформаційна, проблемна, з елементами бесіди, з розбором конкретних ситуацій), обговорення, інструктаж; вправа, моделювання психологічного експерименту, виконання психодіагностичних завдань, зокрема, психологічних тестів; виконання психологічних завдань, вправи, дидактичні та ділові ігри, що імітують досліджувані процеси; спостереження.

11. Методи контролю

Усний, письмовий, програмований контроль.

12. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання з дисципліни є екзамен.

Екзамен з дисципліни «Етноконфліктологія» – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентами навчального матеріалу на підставі результатів поточного навчання відповідно програми з дисципліни, а також передбачає прийом екзамену під час сесії. На останньому навчальному занятті викладач навчальної групи оголошує суму балів студента за результатами поточного контролю і за виконання індивідуального завдання та повідомляє чи допущений студент до складання екзамену.

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання													Екзамен	Сума		
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						Інд. завд.			Разом	
Т	Т	СР	Т	СР	СЗ	КР	Т	Т	СР	Т	СЗ		КР	10		60
1	2	1	3	2	1	1	4	5	3	6	2	2				
3	3	4	4	4	4	5	3	4	3	4	4	5				

Шкала оцінювання: національна та ECTS:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ І ВМІНЬ:

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Відмінно	90 – 100	A

ставиться, якщо студент:

- ґрунтовно і повно відтворює вивчений матеріал;
- виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені;
- викладає матеріал послідовно і правильно з точки зору норм літературної мови.
- вміє застосовувати його для вирішення конкретних професійних завдань
-

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Добре	83 – 89	B
	75 - 82	C

ставиться, якщо студент дає відповідь, що задовольняє тим же вимогам, що й оцінка “5”, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Задовільно	68 – 74	D
	60 - 67	E

ставиться, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень даної теми, але:

- відтворює матеріал не досить повно і допускає помилки у формулюванні правил;
- не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів;
- відтворює матеріал непослідовно і допускає помилки в мовленнєвому оформленні.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Незадовільно з можливістю повторного складання	35 – 59	FX
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	0 – 34	F

ставиться, якщо студент виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу відповідно розділу, допускає у формулюванні правил помилки, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал.

13. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій
2. Плани практичних занять
3. Завдання для самостійної роботи студентів
4. Питання та завдання для поточного контролю знань і вмінь студентів.

14. Рекомендована література

Основна

1. Абдулатипов Р.Г. Этнополитология. - СПб, 2004.
2. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Конфликтология: Учебник для вузов. - 2-е изд., перераб., доп. - М.: ЮНИТИ, 2002. - 591 с.
3. Ганеев А.М., Тронова Л.С. Конфликтология. Формирование установок толерантного сознания и поведения: Практикум. - Казань: Изд-во КФЭИ, 2001. - 288 с.
4. Гришина Н.В. Психология конфликта.- СПб, 2000.
5. Дмитриев А.В. Конфликтология: Учеб. пособие для студентов вузов. - М.: Гардарики, 2002. - 320 с.
6. Мацумото Д. Психология і культура: Сучасні дослідження. СПб.: Прайм-Еврознак, 2002.
7. Мацумото Д. Людина, культура, психологія. Дивовижні загадки, дослідження і відкриття. СПб.: Прайм-Еврознак, 2008.
8. Мурашева С.В. Этноконфликтология (теоретико-методологические аспекты). Учебное пособие. - Орел : ОГУ, 2015. - 212 с.
9. Почебут Л. Г. Кросс-культурная и этническая психология. СПб.: Питер, 2012.
10. Стадников М. Г. Міжкультурна комунікація. СПб., 2007.
11. Стефаненко Т. Г. Етнопсихологія М.: Аспект Пресс, 2003.
12. Язык и этнический конфликт / Под ред. М. Брилл Олкотт и И. Семенова; Моск. Центр Карнеги. - М.: Гендальф, 2001. - 150 с.

Додаткова:

1. Адорно Т., Сенфорд Т., Френкель-Брюнсвік Е., Левінсон Д. Дж. Дослідження авторитарної особистості М.: Срібні нитки, 2001.

2. Безносков Д С., Почебут Л. Г. Психологія натовпу і тероризм. М: ЦОКР МВС Росії, 2007.
3. Берон Р, Бірн Д., Джонсон Б Соціальна психологія. Ключові ідеї. СПб.: Питер, 2003.
4. Берон Р., Керр Н., Міллер М. Соціальна психологія групи. Процеси, рішення, дії. СПб.: Питер, 2003.
5. Журавльов А. Л, Соашн В. А., Красніков М. А. Соціальна психологія. М.: Форум, ИНФРА-му, 2008.
6. Зіммель Г. Філософія культури / Пер. з нім. М.: Думка, 1996.
7. Квінн В. Прикладна психологія. СПб., Питер, 2000.
8. Коул М, Скрібнер С. Культура і мислення. Психологічний нарис. М.: Прогрес, 1977.
9. Ланцов С. А. Терор і терористи. Словник. СПб.: Изд-во СПбГУ, 2004.
10. Лур'є С. В. Психологічна антропологія: Історія, сучасний стан, перспективи. М.: Єкатеринбург: Академічний проект, 2003.
11. Льюїс Р Д. Ділові культури в міжнародному бізнесі: Від зіткнення до взаєморозуміння. М.: Справа, 2001.
12. Майерс Д. Соціальна психологія. СПб.: Питер, 2011.
13. Нарочницькая Е.А. Этнонациональные конфликты и их разрешение (полит. теории и опыт Запада) / РАН. ИНИОН. Центр науч.-информ. исслед. глобал. и регионал. пробл. Отд. Зап. Европы и Америки. - М., 2000. - 96 с
14. Почебут Л. Г., Мейжис І. А. Соціальна психологія СПб.: Питер, 2010.
15. Психологія і культура / За ред. Д Мацумото. СПб.: Питер, 2003.
16. Тріандіс Г. Культура і соціальна поведінка. М: Форум, 2007.